

Bài 59. Sự điều hoà và phối hợp hoạt động của các tuyến nội tiết

I – MỤC TIÊU

– Nêu được các ví dụ để chứng minh cơ chế tự điều hoà trong hoạt động tiết của các tuyến nội tiết (hay chứng minh được vai trò của các thông tin ngược trong sự điều hoà hoạt động của các tuyến nội tiết).

– Bằng dẫn chứng, nêu rõ được sự phối hợp trong hoạt động nội tiết để giữ vững được tính ổn định của môi trường trong.

II – THÔNG TIN BỔ SUNG

Nếu trong sự điều chỉnh phản xạ để đảm bảo đáp ứng được chính xác với tác động của môi trường bên ngoài cũng như bên trong cơ thể là nhờ có các thông tin ngược từ cơ quan đáp ứng về trung ương thì trong hoạt động nội tiết cũng xảy ra *cơ chế tự điều hoà* để đảm bảo hoocmôn tiết ra vừa đủ cũng là *nhờ các thông tin ngược*. Thiếu thông tin này sẽ dẫn tới sự rối loạn trong hoạt động tiết của tuyến nội tiết và lâm vào tình trạng bệnh lí là một kết quả tất yếu.

III – PHƯƠNG TIỆN DẠY HỌC

Tranh phóng to hình 59 – 1 → 3 SGK.

IV – GỢI Ý TIẾN TRÌNH TIẾT HỌC

Giáo viên có thể vào bài bằng câu hỏi sau (đặt vấn đề). Ta biết rằng nếu tiết nhiều tirôxin sẽ gây bệnh bướu cổ lồi mắt, nếu tiết ít thì sẽ gây bệnh bướu cổ ; nếu tiết không đủ insulin có thể gây bệnh tiểu đường. Vậy, ở người bình thường thì cơ chế nào đã điều chỉnh lượng hoocmôn do các tuyến giáp và tuyến tụy tiết vừa đủ hoặc có thể điều chỉnh đường huyết giữ ổn được định như vậy ?

Đó là sự điều hoà và phối hợp của các tuyến nội tiết (ghi đầu bài)

Hoạt động 1 : Tìm hiểu sự điều hoà hoạt động của các tuyến nội tiết

Chỉ định 1 – 2 học sinh kể các tuyến nội tiết chịu ảnh hưởng của các hoocmôn tiết ra từ tuyến yên (đã học ở bài 56).

Các học sinh khác bổ sung hoàn chỉnh bài tập 1.

Tiếp đó giáo viên trình bày nội dung thông tin trong mục I SGK kết hợp sử dụng các tranh phóng to hình 59 – 1 → 2 SGK, giúp học sinh hiểu rõ cơ chế điều hoà hoạt động tiết của các tuyến này.

Có thể củng cố nội dung này bằng chỉ định 2 học sinh trình bày trên hình về cơ chế điều hoà hoạt động của tuyến giáp và tuyến trên thận (hoặc vận dụng cơ chế này vào sự điều hoà hoạt động tiết của các tế bào kẽ trong tinh hoàn – bài 58) nhờ các thông tin ngược.

Giáo viên đặt vấn đề để chuyển sang mục II : Các tuyến nội tiết không chỉ hoạt động riêng rẽ mà còn có sự phối hợp hoạt động giữa một số tuyến trong sự điều hoà các quá trình sinh lí diễn ra trong cơ thể.

Hoạt động 2 : Tìm hiểu sự phối hợp hoạt động của các tuyến nội tiết

Đề nghị học sinh dựa vào nội dung đã nghiên cứu ở bài 57 để trả lời câu hỏi đặt ra dưới hình thức trao đổi theo nhóm (có thể sử dụng thông tin ở mục II).

– Chỉ định một nhóm cử đại diện trình bày sự điều hoà lượng đường huyết do sự điều hoà và phối hợp hoạt động tiết của 2 loại tế bào α và β trong tuyến tụy (có thể trình bày bằng sơ đồ theo đáp án của câu hỏi 3 cuối bài 57). Các nhóm khác nhận xét, bổ sung.

Tiếp theo, giáo viên chỉ định một nhóm thứ hai cử đại diện trình bày sự phối hợp của tuyến tụy và vỏ tuyến trên thận trong sự điều hoà lượng đường huyết giữ được ổn định (có thể sử dụng hình 59 – 3 để trình bày). Đề nghị các nhóm khác bổ sung.

Hoạt động 3 : Củng cố

Giáo viên nhận xét kết quả trình bày và nhận xét bổ sung của các nhóm và hoàn chỉnh câu trả lời đối với vấn đề đặt ra ở mục II, đồng thời nêu kết luận cần ghi nhớ trong toàn bài ; *nhấn mạnh vai trò của các thông tin ngược và sự chỉ đạo chung của tuyến yên dưới ảnh hưởng của thần kinh mà trực tiếp là vùng dưới đồi.*

V – GỢI Ý ĐÁP ÁN CÂU HỎI VÀ BÀI TẬP CUỐI BÀI

Câu 1. Chính là nội dung của mục II.

Câu 2. Xem nội dung thông tin của mục I.